

Suvremena sociologija i urbano društvo – teorijski pristupi, ak. god. 2015-2016 (syllabus)

Naziv kolegija: Suvremena sociologija i urbano društvo – teorijski pristupi

Nosilac kolegija: dr. sc. Ognjen Čaldarović, red. prof.

Izvođači: dr. sc. Ognjen Čaldarović, red. prof. i dr. sc. Jana Šarinić, viša asistentica

Broj ECTS bodova: 6

Jezik: hrvatski, engleski

Trajanje: jedan (zimski) semestar

Status kolegija: izborni kolegij, diplomski studij

Oblik nastave: 2+2, predavanja i seminari

Sadržaj kolegija:

Suvremeno je društvo dominantno urbano, odnosno, društvo u kojem se zbog izuzetnih urbanizacijskih i hiperurbanizacijskih procesa transformiraju "klasični" oblici gradova te nastaju potpuno nove urbane forme, čak možemo reći i ne-forme. Posebno relevantna tema unutar analize suvremenih gradova svakako je izrazita društvena nejednakost i urbana fragmentacija koja karakterizira velike gradove, megalopolise, urbane aglomeracije ili metropolitanske regije. Jedna od centralnih točaka interesa suvremene sociologije je proučavanje urbanih fenomena diljem svijeta, odnosno onoga što nazivamo „urbanim društvom“, pritom koristeći u sve većoj mjeri pojmove prostora, mjesta, tokova, mobilnosti, vremena i globalizacije. U okviru kolegija posebna se pažnja pridaje proučavanju načina života stanovnika suvremenog velegrada u dvije osnovne dimenzije: mikro i makroperspektivi.

Način polaganja ispita: pismeni (usmeni po potrebi)

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe predmeta: obavezno prisustvovanje nastavi, individualno bodovanje seminarskih prezentacija i pisanog seminarskog rada (problemski esej).

Raspored predavanja (tjedni):

1. tjedan: *uvodno predavanje o urbanoj sociologiji danas:*

teme kojima se bavi suvremena urbana sociologija i sociologija prostora, o sociološkim i srodnim aspektima analize prostora, izlaganje osnovnih pojmova; upoznavanje studenata s rasporedom seminarskih obveza, literaturom i drugim aspektima.

2. tjedan: *urbanizacija na prijelazu 20. u 21. stoljeće:*

usporedba sličnosti i različitosti procesa urbanizacije u Europi, Sjevernoj Americi i Aziji – pregled suvremene situacije.

3. tjedan: *proces urbanizacije, suburbanizacije i nastanka metropolitanskih područja:*

tumačenje procesa suburbanizacije i nastanka regija međupovezanih centara, metropolitanskih područja.

4. tjedan: *različita iskustva: Europa i SAD (od Čikaške škole urbane sociologije do tzv. „Los Angeles škole“):*

definicije grada, osnovni socio-ekološki procesi; Los Angeles kao paradigma postmetropolisa, europski grad kao koncept; urbana kohezija.

5. tjedan: *E. Soja i ideja postmetropolisa:*

„Los Angeles škola“, M. Castells i umreženost društva; „prostori tokova“ i „prostori mjesta“, kompleks prostor-vrijeme (A. Giddens); „aprostornost“, de-teritorijalizacija, lokalno-globalno.

6. tjedan: *S. Sassen i globalni grad:*

gradovi i države; globalni grad i proces globalizacije.

7. tjedan: *suвременi urbani prostori i mobilnost – J. Urry:*

mobilnost i suvremeno društvo; prostorna organizacija mobilnosti.

8. tjedan: *M. Castells – grad u umreženom društvu:*

informatičko društvo, informacijski grad, umreženo društvo.

9. tjedan: *simbolički urbani prostori i urbana identifikacija; mjesta, nemjesta, instrumentalni i upotrebni prostori:*

proizvodnja stvarnog i simboličkog prostora; „obični“ i rezidencijalni prostori; ceremonijalni prostori; novo i staro Augé i koncept mjesta i „nemjesta“, grad kao javni i upotrebni prostor te kao instrumentalni prostor; odlike javnih prostora; planiranje i javni prostori.

10. tjedan: *različite konceptualizacije prostora i pristupi proučavanju prostora:*

prirodni prostori, kulturni prostori, krajobraz – prirodni i kulturni; razumijevanje prostora kao resursa; prazni i „puni“ prostori; „proizvodnja prostora“ –Lefebvre; realni i virtualni prostori; prostori tokova i prostori mjesta.

11. tjedan: *prostorno planiranje, novije tipologije gradova i prostora te prostorne dimenzije urbanog društva –*

fizička, politička i socijalna ograničenja:

prostorno planiranje i ograničenja; kako i zašto planirati; planiranje kao sredstvo regulacije urbanog rasta; transformacije suvremenog urbanog planiranja – od determinističkog modela, do neoliberalnog modela, od dugoročnog, generalnog do „projektnog“ urbanog planiranja.

12. tjedan: *javni prostori, socijalna pravda i društvena (ne)jednakost, „ženski i muški“ prostori:*

planiranje grada i rodna ravnopravnost, dostupnost javnog prostora i grada u njegovoj ukupnosti različitih sadržaja starim ljudima, djeci, invalidima...

13. tjedan: *urbano siromaštvo, kriminal, rasizam i sl.:*

socijalna pravda i upravljanje gradom, nejednaki razvoj, nadziranje urbanog prostora i zaštita građana

14. tjedan: *održivi gradovi i ideja „grada po mjeri čovjeka“:*

kvaliteta okoliša, priroda u gradu, održivi razvoj, utopijske vizije...

15. tjedan – evaluacija kolegija

Raspored seminarskih tema (tjedni)¹:

1. tjedan: Upoznavanje polaznika s obavezama, seminarskim temama i načinom obrade seminarskih tema; raspodjela seminarskih obaveza.

2. tjedan: *urbanizacija na prijelazu 20. u 21. stoljeće*

1. Čaldarović, O. (1987) Suvremeno društvo i urbanizacija. Zagreb: Školska knjiga. (poglavlje o tipovima urbanizacije).
2. Lin, J. (2005). "Community, Ethnicity, and Urban Sociology" u: Cities and Society. Blackwell Publishing.
3. Megagradovi, urbanizacija – fotokopirani materijali.

¹ Napomena: svi naslovi iz seminarske literature mogu se naći u knjižnici Filozofskog fakulteta kao originalne publikacije, osim onih uz koje je navedeno da su fotokopirani materijali - za njih treba pitati predmetne nastavnike.

4. Savage, M. i Warde, A. (2005). "Modernity, Post-modernity and Urban Culture" u: Cities and Society. Blackwell Publishing.

3. tjedan: *procesi urbanizacije, suburbanizacije i nastanka metropolitanskih područja*

1. Eckard, F. ed. (2005). The City and the Region. Frankfurt: P. Lang.
2. Hanlon, B. et al. (2010). Cities and Suburbs- new metropolitan realities in the US. (fotokopirani materijali, 2013).
3. Planinšek Čikara, I. (2012). Aspekti razvoja američke suburbije 1950-2010. (magistarski rad)
4. Thorns, D. (1973). „Types of Suburb“. Suburbia. Granada Publishing Ltd. (poglavlje 5).

4. tjedan: *različita iskustva: Europa i SAD (od Čikaške škole urbane sociologije do tzv. „Los Angeles škole“):*

1. Dear, M. (2005). „Los Angeles and the Chicago School: Invitation to a Debate“ u: Lin, J. i Mele, Ch. eds. The Urban Sociology Reader. Routledge.
2. Judd, D.R., Simpson, D.S., eds., (2011). The City, Revisited – urban theory from Chicago, Los Angeles, and New York. The University of Minnesota Press.
3. poglavlje "Introducing European Cities" u: Kazepov, Y. ed. (2005). Cities of Europe: Changing Contexts, Local Arrangements, and the Challenge to Urban Cohesion. Blackwell Publishing.
4. poglavlje "The Changing Concept of European Cities" u: Kazepov, Y. ed. (2005). Cities of Europe: Changing Contexts, Local Arrangements, and the Challenge to Urban Cohesion. Blackwell Publishing.

5. tjedan: *E. Soja i ideja postmetropolisa*

1. Soja, Ed. (1996). Thirdspace. Journeys to Los Angeles and other real-and-imagined places. Blackwell Publishing.
2. Soja, Ed. (1989). Postmodern Geographies. The Reassertion of Space in Critical Social Theory. London-New York: Verso.

6. tjedan: *S. Sassen i globalni grad*

1. Beck, U. (2010). „The Terrorist Threat: World Risk Society Revisited“ u: Ritzer, G. i Atalay, Z. eds. Readings in Globalization: Key concepts and major debates. Wiley-Blackwell. i Ho, K. C. „Mixing and belonging in the global city“ – fotokopirani materijali (IJOUAR).
2. Ritzer, G. (2010). „Rethinking Globalization: Glocalization/Globalization and Something/Nothing“ u: Ritzer, G. i Atalay, Z. eds. (2010). Readings in Globalization: Key concepts and major debates. Wiley-Blackwell.
3. Sassen, S. (2001). The Global City - New York, London, Tokyo. Princeton: Princeton University Press.
4. Sassen, S. (2005). "Overview of Global Cities" u: Cities and Society. Blackwell Publishing.
5. Sassen, S. (2007). A Sociology of Globalization. W.W. Norton.

7. tjedan: *suvremeni urbani prostori i mobilnost – J. Urry*

1. Bridge, G. i Watson, S. ur. (2010). „Mobilities“ u: The Blackwell City Reader. Wiley-Blackwell.
2. poglavlja: "Introduction" i "Rethinking urban theory" u: Kaufmann, V. (2011). Rethinking the City: Urban Dynamics and Motility. Lausanne: EPFL Press i Routledge.

3. "Defining mobility" u: Kaufmann, V. (2011). Rethinking the City: Urban Dynamics and Motility. Lausanne: EPFL Press i Routledge.
4. Gordon, E. i de Souza e Silva, A. (2011). Net Locality. Wiley-Blackwell.

8. tjedan: *: M. Castells – grad u umreženom društvu*

1. Castells, M. (1989). The Informational City. Oxford: Blackwell Publishing.
2. Latham, A. i McCormack, D. P. (2010). "Globalizations big and small: Notes on urban studies, Actor-Network Theory, and geographical scale" u: Farias, I. i Bender, T. eds. (2010). Urban Assemblages: How Actor-Network Theory Changes Urban Studies. London i New York: Routledge.
3. Marcuse, P. "Dual City - muddy metaphor for a quartered city" - fotokopirani materijali (IJOUAR).
4. Pflieger, G. et al. (2008). The Social Fabric of the Networked City. Routledge (predgovor i nekoliko poglavlja)
5. poglavlje „Materialities“ u: Bridge, G. i Watson, S. ur. (2010). The Blackwell City Reader. Wiley-Blackwell.

9. tjedan: *simbolički urbani prostori i urbana identifikacija; mjesta, nemjesta, instrumentalni i upotrebnici prostori*

1. Anderson, E. (2011). The Cosmopolitan Canopy: Race and Civility in everyday life. New York, London: W. W. Norton & Company. i Anderson, E (1990). StreetWise: Race, Class and Change in Urban Community. Chicago Un. Press.
2. Augé, M. (2001). Nemjesta. Karlovac: Biblioteka Psefizma. i Augé, M. (2010). Pohvala biciklu. Zagreb: Jesenski & Turk.
3. Čaldarović, O., Lay, Vl. (1979). Karakteristični elementi fizionomije Zagreba i problemi gradskog značaja-sociološka studija. Zagreb: IDIS. i Podnar, Ivana (2013). Urbane ikone, dokorski rad, dostupno na webu
4. Čapo, J., Gulin Zrnić, V., ur. (2011). Mjesto, nemjesto – interdisciplinarna promišljanja prostora i kulture. Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku.
5. Helbrecht, I., Dirksmeier, eds. (2008). New Urbanism – life, work, and space in the new Downtown. Ashgate.
6. Zukin, Sh. (2010). „Loft living as historic compromise in the urban core: the New York experience“ – IJOUAR (fotokopirani materijali). i Zukin, Sh. (2005). "Gentrification, Cuisine, and the Critical Infrastructure: Power and Centrality Downtown" u: Cities and Society. Blackwell Publishing.

10. tjedan: *različite konceptualizacije prostora i pristupi proučavanju prostora*

1. Marcuse, P. et al. (2009). Searching for the Just City: Debates in urban theory and practice. New York: Routledge.
2. Paetzold, H. (1997). City Life. Maastricht: Jan van Eyck Akademie.
3. Tonkiss, F. (2013). "Introduction: Cities by Design", "The Social Life of Urban Form: Size, Density, Diversity" i "Afterword: The Possible City" u: Cities by Design: The Social Life of Urban Form. Polity.
4. Zukin, Sh. (2010). Naked City: The death and life of authentic urban places. Oxford University Press.

11. tjedan: *prostorno planiranje, novije tipologije gradova i prostora te prostorne dimenzije urbanog društva – fizička, politička i socijalna ograničenja*

1. Glasze, G. et. al eds., 2006. Private Cities – global and local perspectives. Routledge (fotokopirani materijali, 2013).
2. Knežević, S. (2011). Zagreb: grad, memorija, art. (nekoliko poglavlja). Zagreb: Meandarmedia.
3. Mattioni, V. (1999). Urbophilia. Zagreb: Horetzky. **i/li** Šimpraga, S. (2011). Zagreb, javni prostor. Zagreb: Porfirogenet.
4. Pieterse, E. (2008). City Futures: Confronting the Crisis of Urban Development. London, New York: Zed Books i Cape Town: UCT Press.
5. Tonkiss, F. (2013). "Urban Environments: Ecology, Inequality, Mobility" i "Infrastructure as 'Design Politics'" u: Cities by Design: The Social Life of Urban Form. Polity.
6. Williamson, Th. Imboscio, D. i Alperovitz, G. (2005). "The Challenge of Urban Sprawl" u: Cities and Society. Blackwell Publishing.

12. tjedan: *javni prostori, socijalna pravda i društvena (ne)jednakost, "privatni gradovi", „ženski i muški“ prostori*

1. "Embodied Spaces: Gender, Sexuality and the City" u: Tonkiss, F. (2013). Cities by Design: The Social Life of Urban Form. Polity. **i** Watson, S. (2010). „City A/Gender“ u: The Blackwell City Reader. Wiley-Blackwell
2. Dear, M. i Lucero, H. M. (2010). "Postborder Cities, Postborder World: The Rise of Baja California"; The Blackwell City Reader. Wiley-Blackwell **i** Thrift, N. (2010). „Driving in the City“; The Blackwell City Reader; Wiley-Blackwell
3. Fainstein, S. S. (2010). The Just City. Cornell University Press.
4. Harvey, D. (2012). Rebel Cities: from the right to the city to the urban revolution. London: Verso.
5. poglavlje "Gender and Sexuality" u: Lin, J. i Mele, Ch. eds., (2002). The Urban Sociology Reader. Routledge.
6. Soja, Ed. (2010). Seeking Spatial Justice. Minneapolis: University of Minnesota Press.
7. Tonkiss, F. (2005). "Spaces of Difference and Division" i "Capital and Culture" u: Space, the City and Social Theory: Social Relations and Urban Forms. Polity.

13. tjedan: *urbano siromaštvo, kriminal, rasizam - problemi suvremenih megagradova*

1. Butler, T., Watt, P. (2007). Understanding social inequality. London: Sage
2. Davis, M. (2005). "Fortress LA" u: Cities and Society. Blackwell Publishing. **i** Wolch, J. i Dear, M. (2005). "Understanding Homelessness: From Global to Local" u: Cities and Society. Blackwell Publishing.
3. Jencks, Ch. (1994). The Homeless. Harvard: Harvard University Press.
4. poglavlje „Inequality and Social Difference“ u: Lin, J. i Mele, Ch. eds. The Urban Sociology Reader. Routledge.

5. Suvremeni gradovi i problem nadgledanja- *Sociology of surveillance* (fotokopirani materijali).

14. tjedan: održivi gradovi i ideja „grada po mjeri čovjeka”

1. Bridge, G. i Watson, S. ur. (2010). „Urban Politics and Urban Cultures“ u: The Blackwell City Reader; Wiley-Blackwell.
2. Davis, M. (2010). „City of Quartz: Excavating the Future in Los Angeles“ u: Bridge, G. i Watson, S. eds. The Blackwell City Reader. Wiley-Blackwell.
3. Dooling, S.D., Simon, G., eds., (2012). "Cities, nature, and development: the politics of production of urban vulnerabilities" u: Cities, Nature and Development. Ashgate. (fotokopirani materijali, 2013.)
4. poglavlje „Metropolitan planning and environmental issues“ u: Gottdiener, M. i Hutchison, M. (2010). The New Urban Sociology. Westview press.
5. Supek, R. (1987). Grad po mjeri čovjeka. Zagreb: Naprijed (nekoliko poglavlja)

15. tjedan: evaluacija kolegija

Literatura za ispit

a. Obavezna:

1. Čaldarović, O. (2011). Urbano društvo na početku 21. stoljeća. Zagreb: Jesenski&Turk , 1-169 str.
2. Čaldarović, O., Šarinić, J., (2008). "First signs of gentrification? Urban regeneration in the transitional society: The Case of Croatia". Sociologija i prostor. (181-182) 3-4: 369-383.
3. Šarinić, J., Čaldarović, O. (2015). Suvremena sociologija grada. Od nove urbane sociologije, prema sociologiji urbanog. Zagreb: Jesenski&Turk
4. Materijali s predavanja i seminara.

Samo za studente koji nisu odslušali preddiplomski kolegij „Sociologija grada“:

- Čaldarović, O. (2012). Čikaška škola urbane sociologije: utemeljenje profesionalne sociologije. Zagreb: Jesenski i Turk.
- Mumford, L. (1986). Grad u historiji. Zagreb: Naprijed (pogl. I-III; XVI-XVIII).

b. Dopuska literatura (2 naslova) – za usmeni dio ispita

1. Čaldarović, O., (1987). Suvremeno društvo i urbanizacija. Zagreb: Školska knjiga.
2. Čaldarović, O., (1989). Društvena dioba prostora. Zagreb: Sociološko društvo Hrvatske.
3. Gulin Zrnčić, V. (2009). Kvartovska spika. Zagreb: Jesenski&Turk
4. Jencks, Ch. (1988). Moderni pokreti u arhitekturi. Beograd: Građevinska knjiga
5. Lefebvre, H. (1974). Urbana revolucija. Beograd: Nolit
6. Mišetić, A. (2004). Gradski rituali-retradicionalizacija društvenog života u hrvatskim gradovima nakon 1990. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
7. Prelog, M. (1973) Prostor-vrijeme, Zagreb.
8. Rogić, I. (1990). Stanovati i biti. Zagreb: Sociološko društvo Hrvatske
9. Šušvar, S. (1973). Između zaseoka i megalopolisa. Zagreb